

ජාතික මංකොල්ලය වැළැක්වීම, අධිකෂණය සහ බලාත්මක කිරීම

සමන්ත ගුණසේකර

පසුබිම

ජාතික මංකොල්ලය යන වදන් මහජනතාව අතර භාවිතයට පැමිණ වැඩි කාලයක් ගතවී නොමැත. එනිසා, අප ජාතික මංකොල්ලයෙහි උපත පිළිබඳ සොයා බැලීම වටිනාකමක් ඇත. ජාතික මංකොල්ලයේ විද්‍යාවෙහි දියුණුවත් සමගම, විද්‍යාඥයින්ට නව ජෛව විද්‍යාත්මක සහ ප්‍රවේණික ද්‍රව්‍ය වෙන් කර ගැනීමට, ඇතුළු කිරීමට, ප්‍රතිසංයෝජනයට, ඉක්මනින් කපා ගැනීමට, නැවත සකස් කර ගැනීමට, සංස්කරණයට, නිශ්චිත සැලැස්මක් සෑදීමට, සහ නිෂ්පාදනයට හැකියාව ලැබී ඇත.

බොහෝ වැදගත් ප්‍රවේණික ද්‍රව්‍යවලට නිවහන වන්නේ අධික ජෛව විවිධත්වයක් ඇති, දියුණු වෙමින් පවතින රටවල්ය. මෙම ප්‍රවේණික ද්‍රව්‍යවල වටිනාකම සම්ප්‍රදායික වෙදකම පිළිබඳව වන දේශීය දැනුම මගින් ඉහළ නංවනු ලබයි. වැඩිවන ඉල්ලුමත් සමග ජෛව සෞඛ්‍යය, විද්‍යාවට සහ ව්‍යාපාර ලෝකයට ඉතා හොඳ ආදායම් මාර්ගයක් වී තිබේ. මෙහි පසුබිම මත ජාතික මංකොල්ලය සිදු කෙරෙමින් පවතී.

ප්‍රතිලාභ ලබන කණ්ඩායම්, ඖෂධීය ශාක සොයාගැනීම සහ ඒවායේ ප්‍රයෝජන පිළිබඳ වටහාගැනීම සඳහා මිනිසුන් සතු සම්ප්‍රදායික දැනුම භාවිත කර, ඉන් අනතුරුව ඒවායේ පරම අයිතිය තමන් වෙත පවරා ගනිමින් ප්‍රතිලාභ ඉතා ස්වල්පයක් ලබා දීමෙන් හෝ සම්පූර්ණයෙන්ම නොදී සිටීමෙන් වාණිජව එකී ජනතාව සුරා කැමක් සිදු වන බැවින්, මෙය මංකොල්ලයක් ලෙස විග්‍රහ කළ හැකිය.

ජාතික මංකොල්ලය, නවීන විද්‍යාවේ සහ නීතිගත කරන ලද ගිවිසුම් බවෙහි පමණක් නොව නව නීතියක ද ප්‍රතිඵලයකි. ජෛව සෞඛ්‍ය සඳහා ආර්ථික උත්තේජනයට අනුබල දීමක් 1980 දී එක්සත් ජනපද ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය දෙනු ලැබූ තීරණයක් මගින් සිදු කරන ලදී.

වර්ෂ 1971දී ජෙනරල් විදුලි සමාගමෙහි සේවාවකින් නිවැරදිව වූ ඉන්දීය ජාතික ඝූෂු ජීව විද්‍යාඥ ආනන්ද මොහාන් වකුබෝර්ති තෙල් ජීර්ණය කළ බැක්ටීරියාවක් වැඩි දියුණු කර ඇති අතර, මෙම වෙනස් කරන ලද බැක්ටීරියාව සඳහා විදුලි සමාගම මගින් එක්සත් ජනපද පෙටන්ට් සහ වෙළඳ සලකුණු කාර්යාලයෙන් (PTO) පේටන්ට් බලපත්‍රයක් ලබා ගැනීම පිණිස අයදුම් කළේය. අභියාචනා බොහොමයකට

පසුව එක්සත් ජනපද ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය මේ සඳහා පේටන්ට් බලපත්‍රයක් නිකුත් කිරීම සඳහා නියෝග කළේය. එනැන් සිට, ජාතික මංකොල්ලයට ආධාර කළ බොහොමයක් රටවල් නොයෙක් ජෛව නිෂ්පාදන සඳහා පේටන්ට් බලපත්‍ර ලබා ගත්හ.

ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය (WHO) ට අනුව ලෝකයේ ජනගහනයෙන් 70%-90% ක්, විශේෂයෙන් දියුණු වෙමින් පවතින රටවල ජනතාව තම සෞඛ්‍යය ගැටළු නිරාකරණයට ශාක මූලික ප්‍රතිකර්ම යොදා ගැනීමට පුරුදු වී සිටිති. බටහිර ඖෂධවලින් 50%-60%ක ප්‍රමාණයක් සෘජුවම හෝ වක්‍ර ආකාරයකට ශාක ද්‍රව්‍ය මත යැපේ.

නව ඖෂධයක් නිෂ්පාදනය කිරීම පිණිස ප්‍රාථමික වෙන්කර ගැනීමේ අංශය සඳහා 12,000-15,000 වාරයක් පරීක්ෂා කිරීම් සිදු කළ යුතු බව ඇමරිකාවේ විද්‍යාඥයින් විසින් ඇස්තමේන්තු කරනු ලැබ ඇත. මෙය ඉතාමත් මිල අධික ව්‍යායාමයකි. නව ඖෂධයක් නිපදවීමේදී, නිෂ්පාදනය, වෙන් කර ගැනීම, ජෛව ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා පරීක්ෂා කිරීම, නව ඖෂධය සංශ්ලේෂණය කිරීම යනාදී ක්‍රියාදාමයක් අනුගමනය කළ යුතුය. මෙම ක්‍රියාවලියට වසර 10ක් වත් ගතවන අතර ඒ සඳහා එක්සත් ජනපද ඩොලර් මිලියන 250ක් පමණ වැයවේ. එහෙත්, අදාළ ශාකය සහ එය මගින් සිදු කෙරෙන ප්‍රතිකර්මය පිළිබඳව පර්යේෂකයින් දැනුවත්ව සිටි නම්, වැයවන වියදම 90%කින් පමණ අඩු කර ගත හැකි වනු ඇත. එවිට ඖෂධ සමාගම්වලට සිදු කිරීමට ඇත්තේ සායනික අංශය සහ වෙළඳපොළ අංශය සම්බන්ධව කටයුතු කිරීම පමණි.

වසර දහස් ගණනක් තිස්සේ පැවත එන සම්ප්‍රදායික වෛද්‍ය ක්‍රමයේ ව්‍යවහාරයන් පදනම් කර ගත් දේශීය දැනුම උරුමයක් ලෙස ශ්‍රී ලංකාව සතුව පවතී. අපනයනය කරනු ලබන දේශීය ශාක සහ ඒවායේ ව්‍යුත්පන්න, සම්ප්‍රදායික වෙදකම ආශ්‍රිත දේශීය දැනුම මත පදනම්ව එකී විෂයානුගත ද්‍රව්‍ය තෝරා ගැනීම අහඹු ලෙස නොව ඉතාමත් වරණීයව සිදු කරන බව පැහැදිලිය.

ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය, ජපානය, ඉන්දියාව, යුරෝපා සංගමය, ඕස්ට්‍රේලියාව යනාදී රටවල් විශාල සංඛ්‍යාවක් ශ්‍රී ලාංකීය ශාක සිය ගණනක් සඳහා පේටන්ට් බලපත්‍ර ලබා ගෙන තිබේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ විවිධ මුහුණුවරින් සිදුවන ජාන මංකොල්ලයන්ගෙන් අපට අනාවරණය කර ගැනීමට හැකි වූ කොතල හිඹුටු (*Salacia reticulata*) පිළිබඳ සිද්ධිය එවැනි එක් නිදසුනකි.

මෙම ශාකයේ විවිධ නිෂ්පාදන සහ සලාසියා ගණය හා සම්බන්ධ වර්තමානය වන විට පේටන්ට් බලපත්‍ර රාශියක් ලබා ගෙන තිබේ.

දේශීය ශාක බොහොමයක් ජෛව මංකොල්ලයේ ගොදුරු බවට පත්වී ඇත. වල් රුක් අත්තන (*Cryptolepis buchanii*), කොහොඹ (*Azadirachta indica*), පතෝල (*Trichosanthes kerilonii*), කැකිරි (*Momordica charantia*), සාදික්කා (*Myristica fragrans*), කළාදුරු (*Nigella sativa*), හින් බැවිල (*Sida cordifolia*), වල් එනසාල් (*Embelia ribes*), මඟුල් කරද (*Pongamia glabra*), ගොඩකදුරු (*Strychnos nux-vomica*), මාසක්කා (*Quercus infectoria*), එනසාල් (*Syzygium aromaticum*), කටුපිල (*Tephrosia purpurea*), වෙනිවැල් (*Coscinium fenestratum*), මස්බැද්ද (*Gymnema sylvestre*), තුඹ කරවිල (*Mormodica cochinchinensis*), කපු (*Anacardium occidentale*), කෝමාරිකා (*Aloe vera*), කුරුළු (*Cinnamomum zeylanicum*), ගම්මාලු (*Pterocarpus indicus*), මුරුත (*Lagerstroemia speciosa*), යන ඖෂධ ශාකවල නිෂ්පාදන සඳහා පේටන්ට් බලපත්‍ර නිකුත් කොට තිබේ.

උද්‍යාන විද්‍යා ක්ෂේත්‍රය සලකන විට, ඒකදේශීය විශේෂ වන *Exacum* (බිනර) දෙමුහුම් කර සාදා ගත් ශාක සඳහා එක්සත් ජනපදය, ඩෙන්මාර්කය, සහ ඕස්ට්‍රේලියාව වැනි රටවල් අප රටේම හොඳින් දන්නා පුද්ගලයින්ගේ උපකාරයෙන් පේටන්ට් බලපත්‍ර ලබාගෙන තිබේ. විරිටා මූනි (*Chrita moonii*) සහ විරිටා වල්කෙරි (*Cherita walkeri*) යන ශාක පවා ජපාන උද්‍යාන විද්‍යාඥයෙකු විසින් නොබෝදා සොරකම් කොට ගෙන ගොස් තිබේ.

පුෂ්ප හටගන්නා ශාක පමණක් නොව, මයික්‍රොමොනොස්පොරා (*micromonospora*), ස්පොරැන්ජියම් (*spongium*), සහ උස්නියා බාබටා (*Usnea barbata*) වැනි ලයිකන විශේෂ ද ජාන මංකොල්ලයට පාත්‍ර වී තිබේ. 'කැලරින්ස්' (*clarins*) නමැති ඉහළ ගණයේ

සැලකෙන රූපලාවන්‍ය නිෂ්පාදනයක් මගින් ඒකදේශීය විශේෂයකට අයත් වන වැවිය (*Hortonia floribunda*) ශාකයද සොරකම් කරනු ලැබ ඇත.

රූපලාවන්‍ය, උද්‍යාන බෝග විද්‍යාව, කෘෂිකර්මය, යනාදී නව ක්ෂේත්‍ර කරා ජාන මංකොල්ලය විහිදී ඇති බව ඉහත දැක්වුණු නිදර්ශනවලින් පැහැදිලි වේ. සාමාන්‍ය වනජීවී වෙළඳාම හෝ ජෛව-සොරකම හෝ මෙන් නොව ජාන මංකොල්ලයේදී ප්‍රවේණික සම්පත්වල හිමිකරුට ලැබිය යුතු අදායම අහිමි වෙනවා පමණක් නොව අයිතිය සහ හිමිකම ද නැතිව යයි. එක්සැකුම් (*Exacum*), කැකිරි සහ පතෝල යන ශාකවල නිෂ්පාදන හා සම්බන්ධ සීමිත අයිතිය, මේතාක් ඒවා සොයා නොගන්නද වංචනිකයින් විසින් ලබා ගෙන තිබේ.

තායිලන්තයේ ජස්මින් වී, ඉන්දියාවේ සහ පකිස්ථානයේ බාස්මතී (ටැක්සාමතී) සහල්, ඉන්දියාව විසින් මතුකරන ලද කොහොඹ සම්බන්ධ සිද්ධිය, ඉන්දියාවේ කානි ගෝත්‍රයේ අග්‍රොයාපතා සම්බන්ධ කරුණ, ඉතියෝපියාවේ එන්ඩොඩිගේ කතාන්දරය, අප්‍රිකාවේ පානස් අප්‍රිකානුස් (*Prunus africanus*), හුඩියා සම්බන්ධ සිද්ධිය, සොලමන් දූපත්වල මානව සෛල පෙළ සහ කැනේරියම් (*Canarium*) පිළිබඳ ගැටළුව, යනාදිය ජාන මංකොල්ලය පිළිබඳ ලෝකයේම අවධානයට ලක්වුණු සුපතල සිද්ධීන් වේ.

අධීක්ෂණය සහ බලාත්මක කිරීම

අධීක්ෂණය කිරීමේ සහ බලාත්මක කිරීමේ යාන්ත්‍රණය, පවතින නීති පද්ධතිය මත පදනම් වේ. සංශෝධිත සත්ව සහ තුරුලිය ආඥා පනතෙහි [2009-22 දරණ සංශෝධිත පනත (FFPO)] viii වන උප ලේඛනය යටතේ ඕනෑම ආරක්ෂිත ප්‍රදේශයකින් කිසිම ශාකයක් හෝ සත්වයෙක් ඉවත් කිරීම සිදු කළ නොහැකිය. ඉහත සඳහන් ආඥා පනතේ 40 වන වගන්තිය යටතේ සඳහන් කොන්දේසිවලට අනුව සත්වයින් හෝ ඔවුන්ගේ කොටස් අපනයනය කිරීම කළ නොහැකිවේ. එම පනතෙහිම 45 වන වගන්තිය යටතේ ඕනෑම ශාකයක් අපනයනය තහනම් කිරීමට හෝ විධිමත්ව හැසිරවීමට අවශ්‍ය කෙරෙන නීති සැකසිය

ජාතික මංකොල්ලය වැළැක්වීම, අධීක්ෂණය සහ බලාත්මක කිරීම

හැකි වනු ඇත.

වන සම්පත් ආඥා පනත (1907 අංක 16 දරණ ආඥා පනත) යටතේ ප්‍රකාශයට පත් වූ 2000.12.05 දිනැති අංක 1161/6 දරණ ගැසට් නිවේදනයට අනුව වන සංරක්ෂණ ජෙනරාල්වරයාගෙන් අවසරය නොමැතිව වනාන්තරයක කුමන හෝ නිෂ්පාදනයක් අපනයන කිරීමට නොහැකිවේ.

මත්ස්‍ය සහ ජලජ සම්පත් පනතේ (1996 අංක 02 දරණ පනතේ) 3 වන වගන්තියේ සඳහන් කොන්දේසිවලට අනුව නිකුත් කරන ලස ගැසට් නිවේදනයෙන් සමහර මත්ස්‍ය විශේෂ අපනයනය සීමා කර හෝ තහනම් කර තිබේ.

පෙරමුණේ සිටින සහ අවසාන බාධක සංවිධානය, රේගුව වන හෙයින් රේගු නිලධාරීන් හට නීති රෙගුලාසි බලාත්මක කිරීමේ විශේෂ කාර්යභාරයක් ඉටු කිරීමට ඇත.

සත්වයින් සහ තුරුලතා නීතිමය නොවන ආකාරයට රටින් පිට කිරීම සහ ජාතික මංකොල්ලය පාලනය කිරීම සඳහා ලෝකයේ රේගු ආයතනයක පිහිටුවන ලද පළමු ජෛව විවිධත්ව ආරක්ෂක ඒකකය (BPU), 1993 දී පිහිටුවන ලදී.

බුද්ධිමය දේපළ පනතෙහි (2003 අංක 36 දරණ පනත) කොන්දේසිවලට අනුව කිසිම ජීවී ආකාරයක් සඳහා පේටන්ට් බලපත්‍ර ලබා ගත නොහැකිය.

ජාතික මංකොල්ලයට ආධාර කරන ජාත්‍යන්තර වෙළඳ ගිවිසුම් රාශියක් තිබේ. එහෙත්, ජෛව විද්‍යාත්මක විවිධත්වය සඳහා වූ ප්‍රඥප්තිය (CBD) වැනි සමහර සාධාරණ ප්‍රඥප්ති ද දක්නට ලැබේ.

ජෛව විද්‍යාත්මක විවිධත්වය පිළිබඳ ප්‍රඥප්තියෙහි 8 වන වගන්තිය යටතේ පරිශීලනය සහ ප්‍රතිලාභ හවුලේ භුක්ති විඳීම සඳහා කොන්දේසි සපයා තිබේ. 15 වන වගන්තිය "ජාතික නීති පද්ධතීන්ට යටත්ව, තම රටේ ස්වභාවික සම්පත්වල පරම අයිතිය සහ ප්‍රවේණික ද්‍රව්‍ය වෙත ප්‍රවේශවීම තීරණය කිරීමට ඇති අධිකාරී බලය, එම රටේ ජාතික ආණ්ඩුව මත රඳා පවතී" යනුවෙන් ප්‍රකාශ කර ඇත. අන්‍යෝන්‍යව එකඟ වූ කොන්දේසි මත සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවලට සාධාරණ සහ වඩාත් හිතකර කොන්දේසි පැවරීම සඳහා, ප්‍රවේශය, පේටන්ට් බලපත්‍ර සහ බුද්ධිමය දේපළ අයිතියට යටත් වන බව 16 වන වගන්තියෙහි ප්‍රකාශ කර ඇත. ජෛව තාක්ෂණය හැසිරවීම සහ එහි ප්‍රතිලාභ ව්‍යාප්ත කර හැරීම, ප්‍රවේණික සම්පත් සපයනු ලබන සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල් තුළ ජෛව තාක්ෂණ පර්යේෂණ සඳහා සහභාගිවීම යනාදිය ජෛව විද්‍යාත්මක විවිධත්වය පිළිබඳ ප්‍රඥප්තියෙහි සඳහන් කොට ඇත.

අප රටේ මෙකී එකඟ ප්‍රඥප්තියක්වත් නීතිගත කිරීම සඳහා නීති පද්ධතීන් ක්‍රමවත්ව සකස් කොට නොමැත. පවතින

දේශීය නීති සහ රෙගුලාසිවල ද හිඬැස් තිබේ. ප්‍රවේණික සම්පත් කරා පිවිසීමට හෝ ප්‍රතිලාභ හවුලේ භුක්ති විඳීමට හෝ සංරක්ෂණයට හෝ නියමාකාර යාන්ත්‍රණයක් නොමැත. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස රටට ලැබිය යුතු ආදායම් මාර්ගයක් අවහිර කරමින් නොයෙක් ආකාරයේ ජාතික මංකොල්ලයන් සිදු වෙමින් පවතී. මෙම කපොලු වසා දමන තෙක් අධීක්ෂණය සහ බලාත්මක කිරීම සාර්ථක නොවනු ඇත. ප්‍රවේණික සම්පත් විශාල පරිමාණයකින් සූරා කෑමට ලක්වීම වැඩිවන බවක් පෙනෙන්නට තිබේ. නියමාකාර නීති පද්ධතියක් හෝ එවැනි වැඩපිළිවෙළක් හෝ නොමැතිවීම කරණ කොට ගෙන එකී සූරාකෑමේ ව්‍යාපාරයේ යෙදී සිටින අය එහි වාසිය ලබා ගනු ඇත.

එනිසා අන්‍යෝන්‍යව එකඟ වූ කොන්දේසි මත (MAT) සහ පූර්වයෙහි දැනුම් දෙන ලද අනුමැතිය (PIC) මත ප්‍රවේණික සම්පත් පරිශීලනය සහ ප්‍රතිලාභ හවුලේ භුක්ති විඳීමට ප්‍රවේශයක් සැපයීම සඳහා නීති පද්ධතියක් සකස් කිරීමට උචිත කාලය එළැඹ ඇත. ජාතික මංකොල්ලය සඳහා හොඳම විසඳුම වන්නේ, ජෛව විද්‍යාත්මක සම්පත්වලට අදාළ දේශීය නිෂ්පාදන සිදු කිරීම සහ ප්‍රවර්ධනය කිරීමයි. අංග සම්පූර්ණ නවීන විද්‍යාගාරයක් ස්ථාපනය කිරීම මගින් මේ සඳහා උපකාර කළ යුතුය. දෙවන විකල්පය නම්, පරිශීලනය සහ ප්‍රතිලාභ හවුලේ භුක්ති විඳීම සඳහා නියමාකාර නෛතික ගිවිසුම් මත පදනම්ව සහයෝගිතා ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමයි. පේටන්ට් බලපත්‍ර සඳහා අභියෝග කිරීම ජාතික මංකොල්ලය වැළැක්වීම සඳහා වන තවත් එක් විකල්පයකි. මේ සඳහා නිදසුනක් ලෙස ඉන්දියාවේ 'කහ' පිළිබඳ සිද්ධිය, හා ටැක්සාමනි වි පිළිබඳව සිද්ධිය දැක්විය හැක. ජාතික මංකොල්ලයට විෂය විය හැකි අමුද්‍රව්‍ය සහ අර්ධ අමුද්‍රව්‍ය (නිස්සාරක) අපනයනය පාලනය කිරීම තවත් එක් ක්‍රමයකි.

අදාළ නිලධාරීන්ගේ සහ මහජනතාවගේ පරීක්ෂාකාරී බව, අධ්‍යාපනය, දැනුවත් වීම සහ ප්‍රචාරය ජාතික මංකොල්ලය පාලනය කිරීමේදී ප්‍රයෝජනවත් විය හැකිය. ජෛව විද්‍යාත්මක විවිධත්වය පිළිබඳ ප්‍රඥප්තිය, 'ජෛව ප්‍රජානන්ත්‍රවාදය' පිණිස අරගල කරන කන්කුන් සම්මුතිය වැනි සමහර ජාත්‍යන්තර ප්‍රඥප්ති සමග සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීම ජාතික මංකොල්ලය පාලනය කිරීමේදී වැදගත් වේ. වඩාත් වැදගත් පාලන යාන්ත්‍රණය වන්නේ සෑම පුරවැසියෙකුම අප රටේ ස්වභාවික උරුමය පිළිබඳව යම් අදහසක් සහිතව සිටීම සහ සැබෑ දේශානුරාගයකින් ක්‍රියා කිරීම බව මෙම ලේඛකයාගේ හැඟීමයි. මේ සඳහා අප රටේ ජනතාව පෙළඹවිය යුතුය.

සමන්ත ගුණසේකර
රේගු නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ
ජෛව විවිධත්ව, සංස්කෘතික සහ
ජාතික උරුම ආරක්ෂණ අංශය
ශ්‍රී ලංකා රේගුව

